

reformjához I. füz. /1889./, II. /1891./ és III. /1892./; Heil Magyar Igazságügy XXXI. köt, 1-7. l.; továbbá Kelemen Mór és Székely Ferencz M. jogászegyleti ért. 41., 44. és 48. füz. /1889./; a m. jogászegyletben 1889-ben tartott vita folyamán Fayer László, Kelemen Mór, Balogh Jenő, Székács Ferencz, Illés Károly és Székely Ferencz id. ért.-ek 61. füz. Legujabban Finkey Ferencz Szabadságbüntetéseink reformjához a Jog 1900. évi 17., 18., 20., 25., 26., 35. és 37. számaiban.

L. még dr. Vámbéry Rusztem A relegatio eredményei és büntetési rendszerünk reformja m. jogászegyleti ért.-ek 135 füz. /1898/ és Büntető politikai követelések, végre egyes helyeken Balogh Jenő Börtönügyi viszonyaink reformjához id. ért.-ek 39. füz. /1888./

25. Ezt a kivánságot fejtette ki dr. Reichard Zsigmond "A bíró büntetésenyhítési joga" című értekezésében /Jogt. Közlöny: 1890. évfolyam/; ellene dr. Heil Fausztin "A 92. §." cím alatt, ugyanott 29-31. szám. Lásd még dr. Fayer L. "Büntetési rendszerünk reformja" II. füzet 1. és köv. l.
26. E választásra jelentékeny befolyást gyakorolt egyik legkiválóbb börtönügyi szakemberünknek, a sajnos korán elhunyt Tauffer Emilnek véleménye. /A fokozatos rendszert Walter Crofton, az irországi börtönök felügyelője, az ir rendszer kiegészítése útján alkotta meg./
27. A legutóbbi év alatt feltételes szabadságra bocsátott 1039 elítélt közül ez a kedvezmény csak 21-től vonatott vissza.
28. Ilyenek például az, hogy az intellektuális közokirathamisításra és magánokirathamisításra /pl. váltóhamisításra/ a törvény /l. 400-407. §§./ nem állapít meg mellékbüntetést; továbbá, hogy a hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése felségsértésnél /Btk. 138. §./ csak büntett esetén, hűtlenségénél /150. §./ vétség esetében is megállapítható stb.

A XI. NEMZETKÖZI BÜNTETŐJOGI KONGRESSZUS

Jogtudományi Közlöny 1910. 36. és 37.sz.
297. és 307.old.

1888 deczemberben Liszt Ferencz, jelenleg berlini egyetemi tanár kezdeményezésére Prins brüsszeli és van Hamel amszterdami tanárok közreműködésével "Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület" alakult. Az Egyesület feladatának tekinti a büncselekményt és az annak leküzdésére szolgáló eszközöket nemcsak jogi, hanem egyuttal embertani és társadalomtudományi szempontból is szemügyre venni és ezt a felfogást, valamint következményeit a tudományban és törvényhozásban elismeréshez juttatni. Az Egyesület ezenfelül hadat üzent a büntetőjogi dogmatika egyeduralmának, illetőleg tultengésének, valamint a büntetőjogi reformmozgalom zászlóvivője is kívánt lenni.

Éppen 21 év előtt tartotta az "Union Internationale de Droit Pénal" Brüsszelben a Mária Terézia királynőnk által alapított belga Tudományos Akadémia termében, első kongresszusát, amelyet a következő két évtizedben más tiz nagygyűlés /"Assemblée générale"/ követett.1

A f. évi augusztus 2-4. napján szintén Brüsszelben tartott XI. nagygyűlés mintegy lezárója akart lenni az Egyesület első harci éveinek, valamint fiatakorának, a belgiumi magánjog szerint "kiskoruságának".

Prins Adolf, az Egyesületnek /néhány év kivételével/ megalakulásától fogva állandó elnöke, aki évtizedek óta a többi vezetővel teljes egyetértésben és személyes barátságban irányította a tagok munkásságát s aki mint elsőrangú szónok, valamint a jogi és társadalmi tudományok kiváló művelője egyformán rátermett erre a vezető szerepre, joggal mondhatta a f. évi augusztus 2-án /éppen 21 év múlva ugyanabban a teremben/ tartott elnöki megnyitó beszédében, hogy az Egyesület nem csak a reményt messze túlhaladó mértékben megerősödött,2 hanem érettebben, tudományosabban is fogja fel a maga elé tűzött feladatokat, mint évti-

zedek előtt.

Ebben a cikkben nincs terem arra, hogy az egyesületnek első két évtizedére, fiatalkori küzdelmeire, csalódásaira és eddigi sikereire, /melyek közül a feltételes elítélésnek az európai törvényhozásokba való átvitele, továbbá a büntetési rendszer más kérdéseinek és a visszaesési statisztikának reformja a legkiemelkedőbbek,³ bármily vázlatos visszapillantást vessek. Ezutal csak a legutóbbi nagygyűlés tanácskozásairól és a brüsszeli tartózkodásom alatt szerzett némely más tanulságokról szeretnék rövid ismertetést adni.

A/ A f. évi brüsszeli nagygyűlés programja és tanácskozásai.

I. Közveszélyes büntettek és biztonsági rendszabályok. A kérdés jelentősége és háttere.

A XI. kongresszus napirendjére három kérdést tűztek ki. Az első kérdés a közveszélyes büntettekre és az ezekkel szemben alkalmazható, a társadalom védelmét a jelenleginél inkább biztosító rendszabályokra vonatkozott.

A Nemzetközi Büntetőjogi Egyesületnek /N.B.E./ megalakulásától fogva ez a probléma volt egyik legjelentősebb programpontja. Valóban joggal állíthatják, hogy ezt a nagy gyakorlati jelentőségű kérdést az Union vetette fel és különböző vonatkozásokban két évtized óta foglalkozott vele, ugyszólván /habár eltérő szövegezésben/ állandóan napirenden tartotta.

Ez az egy tény is bizonyítja: mennyire alaptalan az az unósuntig hangoztatott szemrehányás, hogy az újabb büntetőjogi iskolák és ezek között az N.B.E. is érzélgős elnézéssel dédelgetik a romlottakat és a büntetteket és a megtorlásnak hatálytalanná tételére, illetőleg arra törekszenek, hogy a büntettek rászabadíttassanak a tisztességes társadalomra.

Az ilyen általánosságban tartott szemrehányás csak a tájékozatlanságot bizonyítja.

Az igazság a következő:

A N.B.E. eddigi küzdelmeinek két egyformán figyelemreméltó és a büntető törvényhozás, valamint az igazságszolgáltatás történetében emlékezetes, sőt korszakos eredménye van.

Csak látszólagosan közös a mindkét irányban folytatott eszmeharcznak az a kiinduló pontja, hogy a jelenlegi büntető törvénykezésben óriásilag túltengő rövid tartamu szabadságvesztés-büntetés ellen irányulnak.

Nemcsak a N.B.E.-nek, hanem általában a társadalom- és természettudományi alapon álló kriminológiának egyik főérdeme, hogy sikerült elismeréshez juttatni s ez európai törvényekbe is átvinni azt a helyes és igaz eszmét, hogy a kezdő, alkalmi büntettest kimélni, bizonyos megbocsátással felemelni, a felesleges és ártalmas szabadságvesztés-büntetéseket pedig lehetőleg mellőzni kell.

E részben a N.B.E. agitatorius működésének is sok az érdeme és jelentékeny a törvényhozási eredménye.

A másik vívmány pedig annak a felismerése, hogy az a büntetési rendszer, amelyet a XIX. század végének törvényhozásai /köztük a magyar Btk. is/ megalkottak és amit ennek folytán a bíróságok korunkban alkalmaztak - amint évtizedes tapasztalatok bizonyítják - a büntettek bizonyos csoportjaival szemben hatálytalan, a társadalom megvédésére teljesen alkalmatlan és hogy épp a társadalom tisztességes, munkás tagjainak megvédése érdekében más, hathatósabb, célravezetőbb rendszabályokra van szükség.

A megtorlásnak ez a hatálytalansága nemcsak abból ered, hogy a büntetések mindinkább enyhültek, a bíróságoknak kegyelmes felfogása pedig folytonosan növekedett és ilyképpen, amint Tarde, a francia kriminológiai irodalomnak legragyóbb tehetsége őszintén megírta, a bűncselekmények hivatásszerű elkövetése ma már egyike a legjövődélmezőbb és a legkevésbé kockázatos vállalkozásoknak.

A tételes büntetési rendszernek ez az eredménytelen volta, részben abból is magyarázható,

hogy a kriminalitásnak olyan tényezői, olyan társadalmi, élettani és egyéni okai is vannak, amelyeket néhány napi vagy heti fogházbüntetéssel nemcsak elhárítani, de meggyengíteni se lehet.

A bűnügyi kóroktan /aetiológia/4 tanulságai-
val és tapasztalataival gazdagodott büntető törvényhozásnak a kriminalitás elleni küzdelemben a büntetés helyett és a büntetés mellett más eszközöket és más módozatokat is kell keresnie.

A laikusok, sőt a büntetőjog alapvető kérdéseivel foglalkozók egy része is azt hiszi, hogy a bűncselekmények ellen a leghathatósabb visszatartó eszköz: a büntetés.

Ez a tétel a rövidtartamú és enyhébb végrehajtási módozatok mellett végrehajtott büntetésre nézve egyáltalában nem áll.

A bűncselekmények lehető csökkentésére irányuló törekvésnek, amely minden büntető politikának legfontosabb és mindegyik büntető törvényhozásnak bizonyára végső célja, a büntetéssel részben egyenrangú, részben annál fontosabb fegyverei is vannak.

Ilyenek:

a/ a megelőzés /praeventio/ egész rendszere. A bűncselekményeket megelőzni jobb, olcsóbb és olcsóbb, mint a legnagyobb gonddal kieszelt és legpontosabban végrehajtott büntetési rendszerek keresztülvitele;

b/ a büntetés helyett alkalmazandó nevelési rendszabályok, illetőleg büntetést pótló más eszközök. Ezek pl.: a fiataloknál bűncselekmény nélkül is alkalmazható javító nevelés /BN. 15. és 25. §./; továbbá a bűncselekmény esetére elrendelhető próbára bocsátás /BN. 17. §. 2. pont; 21-23. §-ok/, amelyek útján a fiatalok büntetési rendszerében nem a büntetőjog, hanem a gyámkodás és szociálpolitikai munkásság lép előtérbe; továbbá a felnőttekre nézve a büntetés feltételes felfüggesztése. /BN. 1-7. §-ok/;

c/ a biztonsági rendszabályok. Ezeknek rendszerét még egy törvényhozás sem állapította meg következetesen és nem építette ki teljesen.

A biztonsági rendszabályokat⁵ a schweizi Btk.-nek 1903. évi szövegezése kísérelte meg először törvényhozásilag értékesíteni.⁶ Az 1908. december 21-éről kelt és a bűncselekmények megelőzéséről szóló angol törvény /II. fejezet 10-16. §§. a szokásszerű büntettek biztonsági elzárásáról/; továbbá az 1909-ben közzétett osztrák és német Btk.-tervezetekben az idevágó rendelkezések⁷ az új irányoknak, amint egyik nagytehetségű osztrák bíráló /Makarevitz/ írta, "legmerészebb hódításai", illetőleg, amint én hangsúlyoznám, legérdekesebb kísérletei. Mert tudománynak és törvényhozásnak sokat kell még buvárkodnia, a gyakorlati alkalmazásnak pedig évtizedek tapasztalatait kell még megszerezni addig, amit a büntetőjog általános tanainak ezt a fejezetét is teljesen kidolgozzák.

A kriminalitás elleni küzdelemnek most /a-c/ alatt/ felsorolt eszközei részben a büntetést akarják feleslegessé tenni /pl. a megelőzés és a nevelés/, - részben a büntetés helyébe lépnek. Végső rendeltetése valamennyinek az, hogy a bűncselekményeknek az utolsó évtizedekben minden államban mutatkozó aggasztó növekedése megakadályoztassék.

Azt a tényt, hogy a büntetőjog általános része ilyképpen új fejezetekkel bővült, különösen, hogy /egyelőre csak a büntetőjog úttörő művelőinek előadásában és tanulmányaiban, de néhány év vagy évtized múlva majd a büntetőtörvénykönyvekben is/ a büntetési rendszer mellett ott szerepelnek a biztonsági rendszabályok is, gyakorlati szükség érzete magyarázza. Megérlelte a változtatás szükségét az a tapasztalat, hogy a büntetések nagy része a jelenlegi végrehajtási módozatok mellett nemcsak vissza nem tart, hanem azt, akin a büntetést végrehajtották, nem is bírja átalakítani.

Hangsúlyozom, hogy nem az erkölcsi átalakítást, a belső megjavítást értem. Ez volna az eszmény, mely azonban jelenlegi eszközeinkkel csak ritkán érhető el. A társadalmilag használhatóvá tételt se tudjuk elérni. A szabadságvesztés-büntetésre ítélték közül a jelenleg rendelkezésre

álló eszközökkel nagyon sokat nem birunk sem a tisztességes munkás élethez hozzászoktatni, sem a törvényt tisztelő munkás életre rászorítani. Amint kiléptek a letartóztató intézet kapuján, sokan azonnal folytatják régi büntetett életmódjukat.

Ezen nem is csodálkozhatunk.

Mindenki beláthatja, hogy ha a csavargó fiatalok tolvajt két-három hétre /akár magánzárkába is/ elzárják és ő ezen idő alatt a fogházban papirzacskókat készít, akkor két papirdarabnak ez az egyhangú összeenyvezése más /a lelki tényezőkre, az akaraterepre stb. gyakorolt/ hosszabb tartamú nevelő és átalakító behatás nélkül nem lesz olyan csodatevő hatással, hogy azt a suhanzót megjavítsa.

Hasonlóképpen, ha a bíróság a felnőtt viszsaeső betörőt vagy szokásos zsebtolvajt, mindig az enyhítő körülmények hangsúlyozásával /pl., hogy csakély értékű ingó dolgot lopott, stb./ néhány hónapi vagy legfeljebb egy évi szabadságvesztésre ítéli és az a visszaeső a börtönben naponként 10-12.000 darab lámpacsavart készít, ez az egyhangú munka nem fogja őt más, munkaszertő, rendes, tisztességes, szigorú életfelfogású egyénné átalakítani. Az iskolai és erkölcsi oktatás pedig ezeknél az egyéneknél rendszerint elkésett, vagy azt aránylag csak rövid ideig, a kisebb bírósági fogházakban pedig egyáltalán nem kapják.

És nem lesz meg ezeknek a büntetéseknek a társadalmilag átalakító, munkás életre nevelő hatása akkor sem, ha rövid időközökben három-öttször alkalmazzák is azokat.

Ilyképpen a visszaesések számának aggasztó növekedése teljesen érthető.

II. A brüsszeli kongresszuson tárgyalt első kérdés szövegezése és a felszólalások vázlata.

Más helyen⁸ már tüzetesen kifejtettem, hogy a N.B.E. a közveszélyes büntettek elleni védekezés kérdését már előzőleg négy alkalommal tár-

gyalta.

A f. évi brüsszeli nagygyűlés napirendjére került szövegezés, melyet a múlt évi amsterdami előértekezlet állapított meg, a következő volt: "A törvény által meghatározandó mily esetekben tehető a büntetendő cselekmény helyébe a büntettes közveszélyessége /veszélyes állapota, "état dangereux"/, mint ismerv és minő feltételek alatt egyeztethető ez össze a társadalmat védő biztonsági rendszabályok szempontjából az egyéni szabadság biztosítékaival?

Négy, különböző nemzetbeli és egyúttal eltérő alapfelfogásokat képviselő szakférfit kértek fel a véleményadásra: Garçon párisi, v. Liszt berlini, van Hamel amsterdami egyetemi tanárokat és Jaspard brüsszeli ügyvédet, aki a N.B.E. francia nyelven megjelenő hivatalos lapjának /"Revue de Droit Penal et de Criminologie"/ szerkesztője és a kongresszusnak nagy érdemeket szerzett fáradhatatlan főtitkára volt.

Mint előrelátható volt, a vita egyike volt az Union heves csatáinak, de eldöntetlen maradt, mert kompromisszummal végződött.

Megkísérlem pár sörben összefoglalni a vélemények és a felszólalások lényegét. Ez a probléma ugyanis jelenleg a magyar szakférfiak, sőt általában a magyar jogászközönségnek szélesebb rétegei számára is két okból aktuális.

Egyrészt azért, mert az 1911 szeptember havára kitűzött Magyar Jogászugyűlés előkészítőbizottsága a biztonsági rendszabályok problémáját a büntetőjogi szakosztály első kérdésül tűzte ki.

Másrészt abból az okból, mert a magyar törvényhozásnak, ha a parlamenti viszonyok mellett nagyobb alkotásokhoz is foghat, a közelebbi jövőben, /az én felfogásom szerint még a Btk. teljes revíziója előtt is/ a közveszélyes büntetteknek legalább bizonyos csoportjaival, különösen a hivatásszerű, üzletszerű, visszaeső büntettekkel, valamint a csavargókkal szemben tételes jogunkat sürgősen és gyökeresen reformálni kell.

1. A véleményezők közül az óvatos álláspon-

tot Garcon fejtette ki 18 oldalra terjedő véleményében. Ez az egyedüli, amelyik eddig nyomtatásban is megjelent.

G. is vita nélkül bizonyítottnak tekinti, hogy létezik közveszélyes állapot, vannak egyének, akik a közbiztonságra örökös veszélyt alkotnak és akikkel szemben a társadalom védelme érdekében különleges biztonsági rendszabályokat kell alkotni.

Én azt hiszem, hogy akik a gyakorlati viszonyokat, a bűnügyi statisztika adatait, az igazságügyi rendőrség és a büntető törvénykezés tapasztalatait ismerjük, ebben a fennebbi tételben mindnyájan egyetértünk. A feladat ezidőszerint már annak a meghatározása, hogy kik ezek az egyének, minő csoportjaik vannak és mik legyenek a velük szemben alkalmazható leginkább célravezető intézkedések; valamint hogy a biztonsági rendszabályokat melyik hatóság és minő eljárás során alkalmazza.

G. a közveszélyesek közé sorolja mindenkélt: a/ a javithatatlan visszaesőket. Részemről, minthogy vitatható, hogy vannak-e javithatatlan visszaesők, a tételt úgy állítanám fel: azokat a szokásszerű büntetteket, akikkel szemben a jelenlegi büntetési rendszer többször megbüntetésük után is hatástalan maradt; b/ azokat, akikre nézve szokásaik, életmódjuk alapján attól kell tartani, hogy újabb bűncselekményeket fognak elkövetni; c/ a nem rendes elmeállapot alapján közveszélyes egyéneket; akiknek úgy látszik, természetes hajlamuk van bűncselekmények elkövetésére.

G. szerint a közveszélyesekkel szemben alkalmazható biztonsági rendszabályok természetükben és végrehajtási módjukban különbözök lehetnek és előrelátható, hogy a jövőben nem annyira börtönügyi, mint inkább támogatási jellegük lesz /"un caractère moins pénitenciaire que d'assistance"/; nem annyira büntetés lesz ez, mint inkább állandó felügyelet, illetőleg egyesekre nézve hosszabb tartamú pártfogásba vétel. Így pl. a csavargókra és a keresetképes koldusokra nézve előtérbe lép az a társadalmi kötelesség, hogy őket munkára neveljék, szükség esetén munkára

szorítsák.

Én úgy mondanám: tanuljanak meg dolgozni, különösen sajátítsanak el valamely munkanemet; és kíséreljék meg őket úgy átalakítani, hogy akarjanak is dolgozni.

Erre természetesen hosszabb idő és megfelelő módzatok szükségesek.

Ennélfogva teljesen képtelenség a magyar kihágási Btk. 18., 62. és 63. §-ainak az a rendelkezése, hogy a csavargók legfeljebb nyolcz napi, visszaesés esetén is legfeljebb egy havi elzárásra ítélték és hogy ezt az elzárásra ítélt munkakerülő, tunya, dorbézoló, közveszélyes elemet nem szabad munkára kényszeríteni. /Kbtk. 18.§./

Hisz' ez az, amire vágyódnak: fogházban vagy tolonczházban ingyen eltartás, egész nap henyélés, munka nélkül! Ez nem büntetés, hanem sokra nézve eszmény és vágyakozásuk tárgya!

A szokásszerű iszákosokat szintén nem lehet két-három heti büntetéssel, amit fogházban töltenek ki, átalakítani; velük szemben a hosszabb tartamú gyógyító kezelés szükséges.

A XI. NEMZETKÖZI BÜNTETŐJOGI KONGRESSZUS.

Garcon véleményének az eddigiekben vázolt tétéleivel egyetérthetnek a radikálisabb reformkövetelmények pártolói is. A szemben álló két tábornak kiindulási pontjai tehát közösek.

Ellentétben az új iránynak merész követelményeivel, Garconnak óvatos és nem a társadalom érdekeit, hanem elsősorban az egyéni jogokat hangoztató álláspontja a következőkben domborodik ki.

Garcon kiemeli, hogy habár elvileg nem áll ellentétben az új eszméssel, mégis azt hiszi, hogy azok végső következményeikben a legsúlyosabb veszélyeket rejtik magukban. Annak veszélyét, hogy olyan elméletekhez és olyan gyakorlathoz vezetnek, amelyet a francia forradalom óta végérvényesen el kellene vetni.

A biztonsági rendszabályokat tehát, még ha azokat az illető egyén védelme érdekében állapították is meg, össze kell egyeztetni az alkotmány-

jognak az egyéni szabadságot védő rendelkezéseivel. Még a pártfogásba vétel czime alatt sem szabad figyelmen kívül hagyni az egyéni szabadság biztosítékait.⁹

Garcon ezentul is határozottan ragaszkodnék a Btk. 1. §-ában kimondott elvhez, nem akar a bíróságoknak semmiféle arbitrarius jogot adni és attól tart, hogy a hatóságok a közveszélyesség megállapításában ugyanolyan önkényvel járnának el, mint a XVIII. század végéig a lettres de cachet kibocsátásban, pl. közveszélyeseknek nyilvánították azokat, akik erős ellenzékét alkotnak a kormánnyal szemben, akik a dégénéris très superieurs közé sorolhatók, akiknek egészen új társadalmi eszmék volnának, stb.

Garcon kiemeli, hogy teljes bizalma van ugyan minden állam birái iránt, de a birák is csak emberek, alá vannak vetve, mind a harag, mind a kegyelem tulkapásainak és az olyan hatalom, amit a birónak törvényes korlátok nélkül adnak, bizonyos esetekben a szigor tulzásaihoz, máskor pedig a büntetés meggyengítéséhez vezethetne.

2. A radikális álláspont képviselői közül kettőt óhajtok kiemelni. Mint jogászt, Liszt Ferenczet a természettudósok közül pedig főleg Aschaffenburg kölni professzort.

Liszt nem készített részletes nyomtatott véleményyt, csupán tételeit foglalta össze három oldalon. Polemizálva Garcon-nal több mint egy óráig, rögtönzött előadásban beszélt és pedig tekintet nélkül a legnagyobb számban francia anyanyelvű hallgatóságra, német nyelven.

Mindenekelőtt vizsgálta a közveszélyesség állapotát és a biztonsági rendszabályokat vagy amint francia nyelven szerkesztett tételei mondják, a társadalom védelmi rendszabályait általánosságban. Szerinte a közveszélyesség állapota akkor forog fenn, ha valamely meghatározott egyénnek különleges értelmi állapotából azt kell következtetni, hogy őt a bűncselekmények elkövetésétől a rendes büntetéssel való fenyegetés és a büntetés végrehajtása által nem lehet visszatartani. Közveszélyesség állapota akkor is fennforoghat, ha az illető egyén még nem is követett el bűncse-

lekményt. A társadalom védelmi rendszabályai vagy az illető egyénnek átalakítását, nevelését kísérlik meg, vagy őt a társadalomból kizárni akarják. Az előbbiek czélja az, hogy az egyént a társadalmi életre alkalmassá tegyék, az utóbbiaké, hogy őt abból kizárják. Az előbbiek még ha nem is érik el céljukat /pl. a fiatalok javító nevelése/ bizonyos idő mulva kell, hogy véget érjenek; az utóbbiaknak addig kell tartani, míg a közveszélyesség tart, ami ellen irányozva vannak.

Szemben Garcon aggodalmaival, arra utal, hogy a kormány és a pártok mindig elnyomhatják az egyéni szabadságot, akárminő törvényes kijelentést vagy akárminő szép frázisokat foglalnak is kódexeikbe vagy alkotmánytörvényeikbe. Azt, hogy meddig tart a közveszélyesség, nemcsak a törvény, de a bíró sem tudja előre meghatározni. Előfordulhat ugyan, hogy tévedésből olyannal szemben intézkednek, aki nem közveszélyes, de meg lehet állapítani a módozatokat az ilyen téves intézkedés helyrehozatalára.

A biztonsági rendszabályok alkalmazása nem veszélyezteti az egyéni szabadságot, ha a törvényhozás fogja megállapítani azokat a feltételeket, amelyek mellett a közveszélyesség fennforgása kimondható; továbbá ha a bíróság kezébe teszik le az elhatározást a felett, hogy a biztonsági rendszabály alkalmazható e és ha meghatározzák, mely feltételek alatt szüntethető ez meg akár időlegesen, akár véglegesen.

Abban az esetben, amelyben a törvényhozás a közveszélyesség megállapítását valamely bűncselekmény elkövetésétől tette függővé, a megfelelő intézkedéseket a büntető birónak a Btk. alapján kell megtenni és pedig a bűnper folyamán. Ilyenkor a biztonsági rendszabály a büntetés helyébe léphet vagy a büntetés mellett alkalmazható lesz.

Ha a fiatalok büntetéssel szemben nevelési rendszabályok alkalmazása mutatkozik szükségesnek, a végből, hogy őket társadalmilag használhatókká tegyék, ezeket a rendszabályokat az állam felügyelete alatt kell alkalmazni. Az ilyen rendszabályoknak a magánjogi értelemben vett nagykorúság időpontjában véget kell érniök.

Azon büntettek tekintetében, akiknél a bűncselekmény oka rakoncátlan magaviselet vagy a tunyaság, ha szükségesnek mutatkozik, a dologházba utalást kell elrendelni, feltéve, hogy ez alkalmas őket a rendes munkára szoktatni. A dologházba utalást a törvény által meghatározott legmagasabb tartalom /körülbelül 5 év/ túl nem szabad elrendelni.

Azon büntettesre nézve, akiknél a bűncselekmény indító oka az iszákosság, külön menhelybe való elhelyezést kell elrendelni, ha ez a rendszabály szükségesnek mutatkozik és az illetőnek gyógyítására alkalmas. Az iszákosok menhelyébe való elhelyezés nem terjedhet túl a törvény által meghatározott leghosszabb tartamon /legfeljebb 3 év/.

Az elmebeteg büntettest, akit a bíróság beszámíthatóság hiánya miatt felmentett, ha közveszélyességét megállapították, külön intézetben olyan időtartamra kell elhelyezni, ameddig közveszélyessége tart.

Ugyanezen szabály áll ugyanazon feltételek mellett azon büntettes tekintetében, akinek büntetését a bíróság korlátozott beszámíthatóság miatt enyhébb tartamban állapította meg.

Az az ép elméjű büntettes, aki ismételt súlyos visszaesés okából közveszélyesnek látszik, mindaddig megfelelő intézetben tartandó, amíg közveszélyessége tart. Mellékes, hogy az ilyen egyént letartóztató intézetben vagy különleges megfelelő intézetben kell-e elhelyezni. Ellenben a letartóztatás tartalmát nem szabad az ítéletben előre meghatározni.

Nagyjelentőségű és Lisztnek a tételes joggal szemben merész álláspontját leginkább jellemzi, hogy a közveszélyes visszaesőkkel szemben a határozatlan tartamu elítélést feltétlenül szükségesnek tartja.

Valamely egyén közveszélyessége akkor is fennforoghat, ha még nem követett el bűncselekményt. Az ilyen egyének ellen is szükségesek a biztonsági rendszabályok. Ebben az esetben a biztonsági rendszabályok alkalmazásának előfeltételeit a törvényben kiváló gonddal kell megállapítani.

tani. Ezen rendszabály elrendelését, a végrehajtásuk felett való felügyeletet és megszüntetésük időpontjának meghatározását a rendes polgári bírósághoz kell utalni.

Ezidő szerint Liszt a nem büntettek tekintetében csak a következő esetekben kívánná az ilyen intézkedések megtételét:

a/ az elhagyott gyermekekre és fiataalkorukra nézve az állam által ellenőrzött nevelés alakjában;

b/ a közveszélyes elmebetegek tartós elhelyezését gondnokság alá helyezési eljárás folyamán kell elrendelni. Ez csak akkor történhetik, ha szakértői vélemény megállapította, hogy az illető az elmebetegségek valamely tipikus formájában szenved;

c/ a közveszélyes iszákosok ellen a polgári bíróságnak kell elrendelni az iszákosok menhelybe való időleges elhelyezést.

Helyesen emelte ki Liszt, hogy ezen esetek mindegyikében a büntettes vagy nem büntettes közveszélyes egyének kezelését külön törvényben kell tüzetesen szabályozni.

Liszt szerint a bírónak inkább több szabadságot kellene adni, semmint azt a mai törvények teszik /például a relegációról szóló 1885. évi francia törvény/. Semmikép sem kell a dolgokat valamely felsőbb bíróságra bízni, hanem elsőfoku hatóságra, amelyik az életet legjobban ismeri és az illető egyénekkel legközvetlenebbül érintkezhetik.

Szemben Garcon-nal ismételten hangsúlyozta, hogy nem a szabadság elve a legfőbb, hanem az összesség áll az egyén felett és ez időszerint is vannak olyan közigazgatási jogi tételek, amik nem az alkotmányon nyugsznak és olyan jelentékeny korlátozások, amelyek ellentétben állanak az egyéni szabadsággal. Utalt a munkaidő maximumának meghatározására, a gyermekek és nők munkájának tilalmára, illetőleg korlátozására és maga részéről csak azért nem kívánt többet, hogy Garcon aggodalmait lehetőleg eloszlassa.

3. A következő előadó: a szellemes és zseniá-

lis van Hamel amsterdami tanár, kiemelte, hogy a büntetés is a társadalom védelme érdekében alkalmazott rendszabály és hogy ezenkívül másokat is alkalmazunk, ez csak annak a bizonyítéka, hogy nem vagyunk megelégedve a büntetésnek a társadalmat védő hatásával. Részéről főleg a hivatásszerű büntettek, a munkakerülők, az iszákosok és a nem rendes elmeállapotúak ellen tart szükségesnek biztonsági rendszabályokat megállapítani. A közveszélyességet kimondhatónak tartja nemcsak az elkövetett bűncselekmény, hanem annak kísérlete, sőt a bűncselekményre irányuló fenyegetés alapján is.

Amint a magyar csoport vitáiban is többen hangsúlyoztuk, leginkább szükséges, hogy bizonyos nemi büntettek elkövetőinél, akik ismételve 10-15 gyermeket és fiatalokat tesznek szerencsétlenné, valamely felügyelet mondassék ki, ha nem is intézetben való elhelyezés. Közveszélyes például az az egyén, aki az utcán járó-keelő asszonyokat megszurkálja szexuális motivumból kifolyólag. A nagyon elleni bűncselekményeknél egyrészt a rablót, másrészt a nagy családok és szédelgések elkövetőit tartja közveszélyeseknek.

4. A negyedik véleményező, Jaspar ügyvéd, utalt rá, hogy az először bűncselekményt elkövetőkkel szemben megpróbáljuk a mentés és pártfogásba vétel minden eszközét, de akik mindenképp állandó veszélyt alkotnak a társadalomra, azok ellenében védelmünkre más módozatokat kell keresnünk.

Amíg Garcon a bűncselekmények ismétlésére helyezte a súlyt, van Hamel pedig a büntettek bizonyos csoportjait sorolta fel, részéről egy általános formulát javasolt elfogadásra. E szerint a bíró közveszélyesnek nyilváníthatná azokat a büntetteket, akik akár előéletük, örökölt hajlamuk vagy korábbi büntetésük, akár életmódjuk, akár bűncselekményeik természete alapján a társadalomra állandó veszélyt alkotnak és akikkel szemben a törvény által meghatározott különleges biztonsági rendszabályokat kell alkalmazni.

A két napon át tartott vitában mindegyik felszólalásnak vázolója ivekre terjedne. Nagyon érdekes volt még Aschaffenburg hatásos beszéde, aki a szélső radikálisokhoz csatlakozott. Hangoztatta,

hogy a N.B.E. 21 év alatt nemcsak nagykorú lett, de tulságosan bölcs és szerfelett óvatos. Ehhez járul, hogy a bírák a reformtörvényeket oly óvatosan alkalmazzák, hogy a gyakorlati szükség igényei kielégítetlenül maradnak. Jaspar tételén azt változtatná, hogy a közveszélyes büntettekkel szemben a bíró nemcsak tehet valamit, hanem kell is neki valamit csinálni. Bárhogy nevezik is az új rendszabályokat, csak védve legyen a társadalom az ilyen egyének ellen. Egyedül helyesnek a határozatlan tartamu elítélést véli, a büntettek is csak ettől a határozatlan tartamtól félnek. Azokkal szemben, akik a büntettek egyéni szabadságának kockázatától tartanak, hatásosan utalt rá, hogy a világ minden államában korlátozták azokat a szerencsétlen elme- és leprabetegeket, akik teljesen hibájuk nélkül alkotnak veszélyt a társadalomra, tehát a büntettekkel szemben sem lehet másképen eljárni.

Végül egy szűkebb bizottságban, amelybe e sorok íróját is bevonták, Garcon, Liszt és mások a következő kompromisszuális szövegben egyeztek meg: azon büntettekkel szemben, akik akár visszaesésük, akár a törvény által meghatározandó életmódjuk, hajlamaik és szokásaik következtében közveszélyesek, biztonsági rendszabályokat kell a társadalom védelme érdekében megállapítani. Ezt az indítványt a nagygyűlés egyhangulag elfogadta.

A kongresszus megbizta a N.B.E. elnökségét, hogy a folyó évi tanácskozások, valamint az alapul vehető törvények és törvénytervezetek felhasználásával kimerítő javaslatokat dolgozzon ki és azokat a legközelebbi nagygyűlés elé terjessze.

Ezenfelül az alulirotnak indítványára, amelyhez később Garcon is csatlakozott, egyhangulag elfogadták a következő óhaját is: a kongresszus kifejezi azt az óhaját, hogy a legközelebbi nagygyűlések egyikének napirendjére tűzessék ki az a kérdés, minő legyen azoknak a hatóságoknak előkészültsége, amelyek a közveszélyesség fenforgása kérdésében dönteni fognak.

Magam részéről ugyanis bizonyosnak tartom, hogy a közveszélyesség megállapítása olyan különleges természettudományi és szociológiai előké-

születet kíván meg, amellyel a jelenlegi, rendszerint egyoldalú magánjogi képzést nyert bírák legnagyobb része nem bír és hogy azokra az új feladatokra, amik az új hatóságokra várnak, új bírói nemzedéket is kell nevelni.

Lábjegyzetek:

1. Sokan emlékezünk még rá hogy az Egyesület 1899-ben Budapesten tartotta VIII. kongresszusát és hogy ugyanekkor számos tekintélyes külföldi vezérférfiát is köztünk üdvözölhetük.
2. Az Egyesületnek alakulásakor 75 tagja volt. Jelenleg a tagok száma mind az öt világrészben a 800-at meghaladja. Az Unionnak több nemzeti csoportja van, amelyek közül a belga, a dán, a franczia, a német /315 taggal/, a németalföldi, az osztrák, az orosz /282 taggal/ és a schweizi, valamint az 1906. évben történt újjászervezés óta a magyar /96 taggal/ fejtenek ki nagyobb tevékenységet.
3. Az Egyesület munkálkodásának összes eredményeit tizenhét terjedelmes kötetre menő folyóirata /Bulletin de l' Union internationale de Droit pénal/ tartalmazza. E tanácskozások rendszeres összefoglalását l. a magyar csoport tiszteletbeli elnökének, dr. Wlassics Gyula urnak nagybecsű elnöki megnyitójában "Kriminálpolitikai feladatok", a "Jogállam" 1907. évf. deczemberi füzet és még behatóbban Kitzinger monografiájában: "Die Internationale Kriminalistische Vereinigung", /München 1905; 164. l./
4. Ennek fogalmát és nagy gyakorlati jelentőségét kifejtettem "Fiatalok és büntetőjog" cz.

munkám 54-65. l.

5. A magyar irodalomban még nincs általánosan elfogadott elnevezésük sem. Ellenben az újabb külföldi tervezetek /l. pl. a német 42., 43., 65., 89. §§., az osztrák 36-40. §§./ és irodalom már elfogadták a "sichernde Massnahmen, Sicherungsmittel, mesures de defense sociale" megjelölést. Lényegük, hogy bennük nem a megtorlás domborodik ki, hanem a társadalom biztonságának /innen ered a nevük/ hathatósabb védelme némely közveszélyes egyénekekkel szemben.
6. Irodalom: Wüst, Die sichernden Massnahmen im Entwurf zu einem schweizerischen Sir. G.B. /Zürich 1905/; Liszt, Slooss és Makarewitz Oest. Zeitschrift f Strafrecht I. köt. 3-25; 249. és köv.; Aschrott Strafen. Sichernde Massnahmen /Berlin 1910./ 140-153.; Liszt, Delaquis, Achaffenburg: Archiv für Reschtsphilosophie III. köt. 610-624., 651-654; Vámbery: Két büntetőjogi dolgozat 43-53. l.
7. Ezeket ismertettem a "Büntetőjog válsága" cz. tanulmányomban. Budapesti Szemle 402. sz.; a különlenyomatban 24. l.
8. "A társadalom védelme a közveszélyes bűntettek ellen." Büntetőjogi Értekezések, a N.B.E. magyar csoportjának kiadmányai, 1. füzet /1908/, 1-13. l.
9. A N.B.E. magyar csoportjának vitái folyamán szintén többen állították előtérbe az egyéni szabadság érdekeit, így érdemes főtitkárunk dr. Friedmann Ernő /Jogt. Közl. 1907. nov. 15., 22. és 29-én megjelent számaiban, / valamint Bjugi Ért. I. 14-17. l., hasonlóképen dr. Baumgarten Izidor t. barátom az "Uj irányok a büntetőjogban" czimű becses előadásában M.J.E. értekezések 297. füzet.